

HANGI JELENTÉSHAJLAMOK KIVONATA

1. A mássalhangzók előzetes (a priori) jelentései

Nokviszony: nyelvhangok. Tárgyviszony: ajakhangok. Minőség: torok- és gégehangok. Mennyiség: foghangok.

létezés mondományai	nokviszony nyelvhangok: r, d, gy, l, ly, n, ny, t, ty	létezés l, n (én), d	lehetőség n gégeh.: h	szükségesség t torokh.: g, (gy)	véletlenség n gégeh.: h
		nemlétezés n gégeh.: h	lehetlenség n gégeh.: h		
létezés mondományai	tárgyviszony ajakhangok: p, b, m, v, f	vány p, felsőség: f fogh.: r, s, cs, sz, c, zs, z nyelv.: n, ny	ok p, f, m fogh.: r, s, cs, sz, c, zs, z torokh.: k nyelv.: r, d, gy, l, ly, n, ny, t, ty	együttlét, együttműködés v, belső viszony: b torokh.: külső viszony: k; egység: g, (gy)	
		mellék m torokh.: k nyelv.: d, t	okozat m torokh.: k nyelv.: d, t		
szemlélet mondományai	minőség torokhangok: g, (gy), k, j; gégehang: h	igenlegesség g, k, j fogh.: r, s, cs, sz, c, zs, z		határozóság (igenleges nemlegesség) g, (gy)	
		nemlegesség gégeh.: h; nyelv.: n			
szemlélet mondományai	mennyiség foghangok: r, s, cs, sz, c, zs, z	egység z, zs nyelv.: n		egyetemesség torokh.: g, (gy)	
		sokság r, s, cs, sz, c torokh.: k			
	tudattalanság	jelentés nélküli hangok (fonémák)			

1.1. Nokviszonyi nyelvhangok

L, Ly **nokviszony:** 1) lét, létezés;
(tárgy)viszony: 2) munkáló létezés; 3) könnyű, gyöngéd, zajtalan, sebes mozgás;
4) szenvedő, lassú mozgás; 5) átható munkásság, cselekvés;
minőség: 6) terjedés, kinyúlás, vonalosság; 7) hangutánzó

R **nokviszony:** 1) erőteljes létezés;
(tárgy)viszony: 2) erőteljes munkásság, okozás; 3) erőteljes forgó, keringő, ismétlődő mozgás;
4) rontás, metszés, vágás; 5) magas, emelkedett;
minőség: 6) burok, kéreg; 7) kellemetlenség, kedély- és indulathang; 8) durva felület; 9) tűz, égés, tűzszín, vörös; 10) erős, légrázó, reszketeg hang;
mennyiség: 11) sokság, erőteljes terjedés, kiterjedés

N, Ny **nokviszony:** 1) lehetőség;
(tárgy)viszony: 2) nok, én; 3) nyugvás, egy helyben lét; 4) lételv; 5) önható mozzanatos munkásság; 6) nagyobbodás, terjedés; 7) magasság, fenség, emelkedettség; 8) mozgékonyosság;
minőség: 9) nyomaték; 10) tagadás, nemlegesség; 11) indulathang; 12) elnyújtott, erőlködéssel járó kinyomás;
mennyiség: 13) egység, mértéket; 14) határtalan mód (főnévi igenév)

D, (Gy) **nokviszony:** 1) valamitől származó lét;
(tárgy)viszony: 2) objektív lét, objektivitás; 3) el- visszataszítás; 4) bennmaradó-, önható- középígeket képez; 5) átható munkálás;
minőség: 6) forma; 7) puffadás, kidudorodás, gömbölyűség, terjedés; 8) minőség; 9) természetutánzó;
tudattalanság: 10) előtétes hang

T, Ty **nokviszony:** 1) egy helyben álló, szükséges lét;
(tárgy)viszony: 2) objektivitás, tárgyi való; 3) távolítás, távolodás, terjedés; 4) fölfelé távolodás, emelkedés, magasság; 5) múltidő; 6) tárgyeset, okozat; 7) bevégzett munka, végrehajtott tárgy, befejezett állapot; 8) belülről kifelé hatás; 9) ki- vagy átható munkásság;
minőség: 10) helytágulás, kitágulás, tömörség; 11) testek takarója, födele, burka, kerekesség; 12) természeti hang; 13) jelentés befolyásolás

1.2. Tárgyviszonyi ajakhangok

P **(tárgy)viszony:** 1) forgás, kerekesség;
minőség: 2) alap, felület; 3) puffadt, dudorodott, felfúvódott; 4) tűz, égés, sütés, piros szín; 5) természeti hang;
tudattalanság: 6) előtéthang

B **(tárgy)viszony:** 1) belsőség;
minőség: 2) dudorú, gömbölyded; 3) kedvetlen dolgot törekszik eltaszítani, elfújni; 4) kedves, kívánatos; 5) hangutánzó

M **(tárgy)viszony:** 1) részekre bomlás, folyós, mozgó, nedvesség; 2) emelkedés; 3) tárgyiség, véletlen, járulék, változás, mozgás; 4) meghatározott tárgyra való áthatás;
minőség: 5) gömbölyded, csomós; 6) hangutánzó

V nokviszony: 1) valóság, lét;
(tárgy)viszony: 2) állapot; 3) szétválás, összehúzás; 4) viszony, együttlét, kölcsönös munkálás, kölcsönös ellenhatás;
minőség: 5) hangutánzó

F (tárgy)viszony: 1) felsőség, emelkedés, magassági távolság; 2) távolra hatás, élénk mozgás;
3) melegség, belső tömörödés, kifelé fúvás;
minőség: 4) részesülő; 5) fúvás, lehelés; 6) zárt hang

1.3. Minőségi torokhangok

G, Gy nokviszony: 1) lét, létteljesség;
(tárgy)viszony: 2) együttes gyakorlat;
minőség: 3) hajlott, görbült; 4) gömbölyű; 5) igenlegesség; 6) határozóság, határ; 7) hajlékonyság, lágyság, puhaság, gyöngeség, gyöngédség, finomság; 8) torokból szakadó hang;
mennység: 9) egyetemesség

K (tárgy)viszony: 1) vány (szubsztancia); 2) járulék (akcidens); 3) noki (szubjektív) munkásság;
4) külsőség;
minőség: 5) hajlottság, tekervényes mozgás; 6) kerek, gömbölyű, kerekben forgó; 7) kedves, kedélyes; 8) kemény, éles, metsző, szúrós;
mennység: 9) különböztetés; 10) kisebbítés; 11) többség;
tudattalanság: 12) előtéhang

J (tárgy)viszony: 1) mozgékonyosság, folyékonyosság, hajlékonyság;
minőség: 2) kellem, kellemes érzés; 3) természeti hang, indulatszavak

1.4. Minőségi gégehang

H nokviszony: 1) lehetőség;
(tárgy)viszony: 2) fölfelé törekvés;
minőség: 3) hiány, üresség, könnyű; 4) sóhajtás, óhajtás; 5) lehelés, pihegés, lélegzés, fúvás; 6) természeti hang

1.5. Mennységi foghangok

Z (tárgy)viszony: 1) huzamos, bezáró, önható munkásság, némi áthatással; 2) huzamos, egészen átható munkálás;
minőség: 3) minőség; 4) hangutánzó;
mennység: 5) egység, egyediség, elemiség, egybezárás

Zs minőség: 1) természeti hangutánzó;
mennység: 2) egybehúzás

Sz nokviszony: 1) lét;
(tárgy)viszony: 2) sebes, távolodó mozgás; 3) átható, tartós munkásság, művelés, foglalatoskodás;
minőség: 4) kedély; 5) természetet utánoz; 6) sziszegő eszköz; 7) szívás, szaglás ízlelés hangja;
mennység: 8) többség, részlegesség

C (tárgy)viszony: 1) munkálás;
minőség: 2) éles, vékony, metsző természeti hang;
mennyiség: 3) kicsinyítés

S (tárgy)viszony: 1) munkáló; 2) nokiság; 3) sebes, mozgó, folyó; 4) csúszás, csiszolás; 5) rovó, metsző, metszett, vonalazott; 6) eredés, növés, szálasodás; 7) folyó munkásság, művelés, foglalatosság, áthatás; 8) összeköttetés;
minőség: 9) minőség; 10) fájdalmas indulathang; 11) szagló érzék susogása; 12) természeti hang;
mennyiség: 13) többség, sokság

CS (tárgy)viszony: 1) átható munkálás, csinálás, művészkedés, foglalatosság, jártasság;
minőség: 2) gömbölyű, dudorú; 3) minőség; 4) erős csengésű hang;
mennyiség: 5) kicsinyítő

2. A magánhangzók előzetes (a priori) jelentései

Nokviszony: múltidő, jövőidő; sebesebb mozgás rövid hangok, lassúbb mozgás hosszú hangok. Tárgyviszony: a harmadik (távollévő) személy (ő), minden rajtuk kívül lévő dolog tárgy (objektum), ezért tárgyiságot (objektivitást), járulékot, birtokot, tulajdonságot jelentenek a magánhangzók. Minőség: a vastag hangok vastag, nagy, magas vagy durva dolgokat jelentenek, a vékony hangok finom, kicsi, alacsony, kellemes dolgokat. Mennyiség: a száj összehúzása összességet, egységet, bezárást, belsőséget; kinyitása pedig terjedést, sokságot kinyitást, külsősége jelent.

	nyelv elől		→	nyelv hátul		szájállás ↓
elől	Ü-Ű				U-Ú	csücsörösek
		Ö-Ő			O-Ó	gömbölyűek
↑				A-		zártak
			-Á			nyíltak
ajak hátul		E-				zártak
	-É					élesek
	I-Í					élesek
	vékony, magas			vastag, mély		← hangrend

2.1. A magánhangzók előzetes jelentéseinek alkalmazása a magyar nyelvre

- 1) **Tárgyiság:** a távolra mutató ő vékony párjaként az ő mint harmadik személy, mely az én-re nézve tárgy.
- 2) **Áthatás:** tárgyas igeragozásban: *szere*t*-i, szer*e*t-j-ü*k** (szeret-i-ük), ...
- 3) **Birtok** (birtokos, azaz szubsztancia járuléka): *János-é, Jánosnak könyv-e*.
- 4) **Forma** (járulékként is tekinthető): *gomb, gomb-a* (gomb formájú).
- 5) **Tulajdonság:** *könny, könny-ű* (könny tulajdonságú vagy könny nehézségű).

- 6) **Részesülő:** a harmadik személyű ő személyes névmás, a távolra mutató *o*, *a*, valamint a mutató *az* névmás rokon társa. Melléknévi tulajdonságánál fogva mint jelző az illető alany cselekvését, szenvedését, vagy állapotát jelzi, azt mintegy rámutatással határozza meg.
- 7) **Múltidő:** *ó*; **félmúlt:** *szeret-e*, *szeret-é-k* (*szeret-e-ek*), ...
- 8) **Tartósság, sorrendiség.**
- 9) **Kerekség, gömbölyűség:** gömbölyű magánhangzók: *ór*, *örvény*, *örült*, *örül*, *öröm*; ...
- 10) **Összehúzás, egybehúzás, berekesztés, bezárás:** a gömbölyű magánhangzók: *töm*; *köt*; ...
- 11) **Hosszúság, hosszú gömbölyű:** a csücsörös magánhangzók: *kü* vagy *ki*, *kül*, *külső*; *csúcs*; ...
- 12) **Térség, terjedés, nyílás:** nyílt magánhangzók: *tér*, *tár*, *szél*, *tát* (száját *tátja*), ...
- 13) **Kicsinység, kellemes érzés, közelség:** vékonyak: *kis*, *kevés*, *derű*, *víg*, *ez*, *itt*, *ide*, ...
- 14) **Nagyság, durvaság, kellemetlen érzés, távolság:** vastagok: *nagy*, *magas*; *ború*, *komor*, *az*, *ott*, ...
- 15) **Térség, tágasság, lankadás, fáradság, jövőidő:** hosszúak.
- 16) **Keskenység, kicsinység, egybehúzás, egység, gyorsaság, jelenidő:** rövidek.

Í (I) (tárgy)viszony: 1) metszés, vágás; 2) egyszerű ige; 3) pontból kiinduló mozgás, menés, haladás; 4) Rezgő, reszkető mozgás, rázkódás; 5) közeledés, közelség; 6) tárgymutató; 7) személyrag; **minőség:** 8) hajlott alak; 9) kicsinyítő részesülő; 10) közeli melléknévképző; 11) fájdalmas kitörés, részvét; 12) hangutánzó;

mennyiség: 13) pontszerű, kicsinyítő, fiatalító

É (tárgy)viszony: 1) igerag; 2) birtokrag; 3) mutató határozói képző

E (É) (tárgy)viszony: 1) félmúltidő; 2) birtok; 3) közelre mutat; 4) közelre mutató névmás; 5) kérdő, kétkedő szócska;

minőség: 6) részesülői rag; 7) bosszúság, harag, visszataszítás; 8) megszólítás;

tudattalanság: 9) toldalék utóhang

Á (tárgy)viszony: 1) határozói képző; 2) igerag határozott (tárgyas) első múltban és óhajtó módban; **minőség:** 3) bámulás, csodálkozás, ostobaság, együgyűség, fájdalom; 4) szívből fakadó, indulatsavak

A (tárgy)viszony: 1) birtokrag; 2) félmúlt; 3) távolra mutat; 4) névelő;

minőség: 5) részesülő képző;

tudattalanság: 6) kihangzás

Ó (O) (tárgy)viszony: 1) távolra mutat; 2) elmúlt, időben távolra mutató; 3) rossztól, kártól, veszélytől, romlástól, betegségtől távol tart;

minőség: 4) gömbölyű, kerekded; 5) csodálkozás, bámulás, megütközés; 6) vágyakozás; 7) hálálkodás;

8) kérés, könyörgés; 9) fájlalás, sajnálkozás; 10) harag, utálkozás, eltasztás

Ő (Ö) (tárgy)viszony: 1) távolodás, szétoszlás, messzeség;

minőség: 2) kerekded, gömbölyű; 3) hegyes, csúcsos, szúrás; 4) hangutánzó;

mennyiség: 5) egybehalmozott, összeszorult, gyűjtött

Ű (U) (tárgy)viszony: 1) nagy távolság; 2) távozás, cselekvés, sürgetés;
minőség: 3) széles kedv; 4) visszataszító, kellemetlen; 5) visszaborzadás; 6) mély, tompa, üre-
ges

Ű (Ü) (tárgy)viszony: 1) előrehaladó mozgás;
minőség: 2) üresség, hiány; 3) hangutánzó

Véghelyi Péter

